

Gajus Matius, *Brev til Cicero, Ad familiares* 11.28, 1-5

Efter sin sejr i borgerkrigen mod Pompejus (48 f.Kr.) skånedes Gajus Julius Cæsar mange af sine politiske modstandere og belønnede sine tilhængere. Da han senere lod sig udråbe til diktator på livstid, blev han myrdet den 15. marts 44 f.Kr. Den romerske politiker Marcus Tullius Cicero (106-43 f.Kr.) jublede så meget over Cæsars død, at han sårede dem af sine venner, der havde støttet Cæsar. En af dem var Gajus Matius. I et brev fra oktober 44 f.Kr. forsikrede Cicero ham om, at han stadig regnede ham for sin nære ven, men kritiserede samtidig Matius for at sætte en vens liv højere end fædrelandets frihed. Matius svarede Cicero i dette brev:

5 Magnam voluptatem ex tuis litteris cepi, quod, quam speraveram
atque optaveram, habere te de me opinionem cognovi. De qua etsi
non dubitabam, tamen, quia maximi aestimabam, ut incorrupta
maneret, laborabam. Sciebam autem nihil a me commissum esse,
5 quod boni cuiusquam offenderet animum.

[...]

Nota enim mihi sunt, quae in me post Caesaris mortem contulerint:
Vitio mihi dant, quod mortem hominis necessarii graviter fero atque
eum, quem dilexi, perisse indignor. Aiunt enim patriam amicitiae
10 praeponendam esse, proinde ac si iam vicerint obitum eius rei
publicae fuisse utilem. Sed non agam astute: Fateor me ad istum
gradum sapientiae non pervenisse. Neque enim Caesarem in
dissensione civili secutus sum – sed amicum tamen non deserui,
quamquam rebus offendebar – neque bellum umquam civile aut
15 etiam causam dissensionis probavi, quam etiam nascentem
exstinguere summe studui. Itaque in victoria hominis necessarii
neque honoris neque pecuniae dulcedine captus sum. Illis praemiis
reliqui, minus apud eum quam ego cum possent, immoderate abusi
sunt. Atque etiam res familiaris mea lege Caesaris diminuta est,
20 cuius beneficio plerique, qui Caesaris morte laetantur, remanserunt
in civitate. Civibus victis ut parceretur, aequae ac pro mea salute
laboravi.

Fortsættes på næste side.

Jeg har med stor glæde læst dit brev, fordi jeg derigennem har fået bekræftet, at du har den opfattelse af mig, som jeg havde håbet og ønsket. For selvom jeg ikke tvivlede på den, har jeg dog, netop fordi det betød så meget for mig, gjort, hvad jeg kunne, for at den kunne forblive intakt. Jeg vidste nemlig, at intet var blevet begået af mig, som kunne støde en god mands sjæl.

[...]

For jeg har godt bemærket, hvad det er, man har beskyldt mig for efter Cæsars død: Folk bebrejder mig, at jeg sørger over min gode vens død og giver udtryk for min harme over, at den mand, jeg holdt af, har mistet livet. De siger nemlig, at man skal sætte fædrelandet højere end venskabet, som om de havde bevist, at hans død har været til gavn for staten. Men jeg vil ikke lyde for smart. Så kløgtig er jeg ikke, det indrømmer jeg. Selv om jeg ikke var på Cæsars side i borgerkrigen, svigtede jeg ikke en ven, bare fordi jeg var imod hans sag. Desuden var jeg imod borgerkrigen og uenig i årsagen til striden. Faktisk har det været min højeste prioritet, at den blev kvalt allerede i fødslen. Så da min gode ven vandt, lokkede hverken embedsposter eller penge mig. Disse fordele blev groft udnyttet af andre, som var mindre tæt på ham, end jeg var. Tværtimod blev min personlige formue formindsket pga. Cæsars lovgivning, der bevirkede, at de fleste, der nu jubler over Cæsars død, har bevaret deres plads i samfundet. Jeg har arbejdet lige så meget for, at besejrede borgere skulle skånes, som for mit eget ve og vel.

Possum igitur, qui omnes voluerim incolumes, eum, a quo id impetratum est, perisse non indignari? Cum praesertim iidem
25 homines illi et invidiae et exitio fuerint. “Plecteris ergo,” inquiunt, “quoniam factum nostrum improbare audes.” O superbiam inauditam! Alios in facinore gloriari, aliis ne dolere quidem impunito licere! At haec etiam servis semper libera fuerunt, ut timerent, gauderent, dolerent suo potius quam alterius arbitrio. Quae nunc, ut
30 quidem isti dictitant, “libertatis auctores” metu nobis extorquere conantur.

Sed nihil agunt. Nullius umquam periculi terroribus ab officio aut ab humanitate desciscam. Numquam enim honestam mortem fugiendam, saepe etiam oppetendam putavi. Sed quid mihi
35 suscensent, si id opto, ut paeniteat eos sui facti? Cupio enim Caesaris mortem omnibus esse acerbam. At debeo pro civili parte rem publicam velle salvam. Id quidem me cupere, nisi et ante acta vita et reliqua mea spes tacente me probat, dicendo vincere non postulo.

Quare maiorem in modum te rogo, ut rem potiolem oratione ducas
40 mihique, si sentis expedire recte fieri, credas nullam communionem cum improbis esse posse. An, quod adolescens praestiti, cum etiam errare cum excusatione possem, id nunc aetate praecipitata commutem ac me ipse retexam? Non faciam neque, quod displiceat, committam, praeterquam quod hominis mihi coniunctissimi ac viri
45 amplissimi doleo gravem casum.

Kan altså jeg, som ønskede alle frelst, undgå at udtrykke min harme over, at den mand, som sørgede for dette, er død? Især da de samme mennesker var skyld i både hans upopularitet og hans død. “Du skal straffes,” siger de „fordi du vover at kritisere det, vi har gjort.” Hvilken uhørt arrogance! Mens de kan prale af deres forbrydelse, må vi andre ikke engang sørge ustraffet! Selv slaver har ellers altid haft frihed til at frygte, at glæde sig og at føle smerte efter deres eget hoved, og ikke efter andres. Disse muligheder forsøger nu de der “frihedens helte”, som de kalder sig selv, at fravriste os ved trusler.

Men det kommer de ingen vegne med. Der findes ikke den fare, der kan skræmme mig til at opgive pligten eller den menneskelige værdighed. Jeg mener nemlig, at man aldrig skal flygte fra en ærefuld død, faktisk bør man af og til opsøge den. Men hvorfor er de vrede på mig, når det eneste, jeg ønsker, er, at de må fortryde det, de har gjort? Jeg ønsker jo, at alle skal føle Cæsars død som en ulykke. Men jeg skylder – som borger – at ønske staten frelst, siger folk. Jo, men hvis ikke mit liv indtil nu og mine forhåbninger for resten af livet beviser, at jeg ønsker lige netop dette, uden at jeg har sagt det, så kommer jeg aldrig til at overbevise nogen om det bare ved at sige det.

Derfor beder jeg dig indtrængende om, at du anser handling for vigtigere end tale, og om at du tror på mig, når jeg siger, at jeg ikke kan have noget fællesskab med skrupelløse mennesker, hvis du ellers mener, at det er vigtigt, at tingene går ordentligt for sig. Skulle jeg nu – i en høj alder – ændre på det, som jeg stod for som ung mand, da jeg stadig havde en undskyldning for at begå fejl, og skulle jeg lave om på mig selv? Nej, det vil jeg ikke gøre, og jeg vil heller ikke begynde på noget, som gør folk utilpas, undtagen det, at jeg sørger over en mands ulykkelige død, en mand, der stod mig så nær og var så vigtig.